

Notat 2025-03: NLS-rapport om finansiering af uddannelse i de nordiske lande

Rapporten, "[The Financing of Education in the Nordic Countries: Comparing the current situation](#)" er udgivet af Nordiska Lärarorganisationers Samråd (NLS), i samarbejde med NLS' [medlemsorganisationer](#)-. Den har fokus på hvordan uddannelse finansieres i de nordiske lande Danmark, Finland, Færøerne, Island, Norge og Sverige. Rapporten fokuserer især på hvordan midlerne bliver fordelt samt finder vej fra nationalt til kommunalt niveau for derefter at blive implementeret i uddannelsesinstitutionernes budgetter. Den nordiske uddannelsesmodel, bestående af blandt andet universal adgang til dagtilbud og grundskole, bygger på en stærk og unik tradition for social lighed. Men offentligt finansieret nordisk uddannelse har de senere år oplevet nedskæringer og økonomiske udfordringer, der i rapporten bliver belyst på tværs af de nordiske lande. Dette notat er en opsummering af rapportens hovedpointer.

Rapportens hovedpointer og anbefalinger

Governments in the Nordic countries must have national regulation that ensure quality education

1

Rapporten dokumenterer, at de nordiske lande bruger relativt mange midler på uddannelse – dog følger det nogenlunde OECD-gennemsnittet, når man tager højde for landenes høje BNP per indbygger. Alle fem lande opfylder eller overgår internationalt anbefalede niveauer ([UNESCO anbefaler](#) mindst ~4–6 % af BNP til uddannelse – de nordiske lande ligger omkring 5–8 %, jf. tabel nedenfor). Et vigtigt fund er, at de nordiske uddannelsessystemer har høje enhedsomkostninger blandt andet på grund af mange små skoler og små kommuner. Små enheder er dyrere at drive, hvilket driver udgifterne pr. elev op. Samtidig er løn- og prisniveauet generelt højt i Norden, hvilket bidrager til de store uddannelsesbudgetter. Trods dette høje ressourceniveau fremhæver rapporten, at kommunerne mange steder ikke kan opretholde kvaliteten inden for de nuværende rammer, givet de nye pres. Alle nordiske lande – på nær Færøerne – deler ansvar mellem stat og kommune. Staten fastsætter love og standarder, mens kommunerne finansierer og driver folkeskole og dagtilbud i praksis.

Uddannelse er overvejende offentligt finansieret over skatter, typisk via generelle bloktilskud fra staten kombineret med kommunal skat.

I dag gives statens bidrag fortrinsvis som generelle tilskud uden øremærkning, hvilket fremmer lokalt demokrati og effektiv ressourceanvendelse, men kan skabe ulighed mellem kommuner.

Med de fælles nordiske ambitioner om høj kvalitet og kompensatorisk uddannelse (udligne sociale forskelle) beskriver NLS et modsætningsforhold:

Man ønsker nationalt at give alle børn lige muligheder, men overlader finansieringen til kommuner med meget forskellig økonomisk formåen, der desuden er presset fra andre sider. Hovedanbefalingen er derfor, at regeringerne bør øge finansieringsgrundlaget og indfører klarere nationale minimumsstandarder, så kvalitetsuddannelse ikke afhænger af den enkelte kommunes skattegrundlag

Dette skal blandt andet ske gennem bedre udligningsordninger og lovfastsatte normeringer/krav, der sikrer nødvendige resurser til skoler og dagtilbud lokalt. Denne anbefaling om flere statslige investeringer følger EI's kampagne '[Go public! Fund Education](#)'.

Tabellen nedenfor er en opgørelse af rapportens pointer og sammenligninger mellem de nordiske lande. Den er lavet ud fra rapportens resultater samt data fra OECD (Education GPS) [EAG 2024](#) [overblik](#), [World Bank Databank](#) og [EuroStat](#):

LAND	% AF BNP BRUGT PÅ UDDANNELSE	LÆREFRAFALD (%)	KOMMUNERNES ØKONOMI	GENNEMSNITLIG ÅRLIG UDGIFT PR. ELEV (GRUNDSKOLE, 2023)	PRIVATSKOLE ØKONOMI	HOVEDUDFORDRINGER	PRIMÆRE STYRKER
Danmark	5,3 %	15 %	Primært kommuneskat, bloktilskud fra staten og særlige puljer	Varierer mellem 63.631 og 133.801 DKK (Nationalt gennemsnit 80.088 DKK)	Modtager 76% af det offentlige tilskud pr. elev; må opkræve forældrebetaling	Demografi, faldende investeringer, lærermangel.	Digitalisering, erhvervsuddannelser, beskæftigelse
Sverige	6,3 %	12 %	Ca. 2/3 fra kommuneskat, 20% statsbidrag (heraf ca. 6,5% målrettede tilskud til uddannelse)	Varierer mellem 100.000 og 170.000 SEK	Finansieres via kommunalt per capita-princip; profit tilladt	Rekruttering, fastholdelse	Livslang læring, høje standarder
Norge	4,0 %	8-10 %	40% skatteindtægter, 34% bloktilskud fra staten	Varierer mellem 104.000 og 306.000 NOK (Nationalt gennemsnit 135.300 NOK)	Modtager statstilskud baseret på gennemsnitlige driftsudgifter i offentlige skoler; må opkræve forældrebetaling	Pres på offentlig sektor	Læring hele livet, professionel udvikling
Finland	6,5 %	6-8 %	Primært kommuneskat og statsbidrag, statens andel faldet fra 30,96% til 21,92% (2024)	Rapporten oplyser ikke et tal (OECD's tal ca. 27128 USD)	Modtager offentlige midler, må ikke generere profit, ingen forældrebetaling tilladt i grundskolen	Geografiske udfordringer	Høj professionel status, lavt frafald
Island	7,1 %	9 %	Primært kommuneskat og ejendomsskat; betydelige tilskud fra staten (Municipal Equalization Fund)	Rapporten oplyser ikke et tal (OECD's tal ca. 16.786 USD)	Modtager offentlige tilskud, må opkræve skolepenge på sekundær niveau men ikke i grundskolen	Adgang i fjernliggende områder	Digitalisering og læringsstandarder

En model under pres

NLS-rapporten fastslår, at de nordiske lande traditionelt finansierer uddannelse gennem kommunerne med statslige rammer, hvilket har været en succesfuld model – men nu er udfordret af demografiske ændringer og regionale forskelle. Faldende fødselstal og en aldrende befolkning betyder færre elever og øgede udgifter til ældreomsorg, hvilket lægger et strukturelt pres på skolebudgetterne. Et fald i antallet af skoleelever reducerer udgifterne, men i praksis skaber det ofte ineffektivitet (små årgange der skal undervises og eventuelle skolelukninger) og faldende elevtal udhuler kommunernes skattegrundlag på sigt i tyndt befolkede områder. NLS-rapporten pointerer, at denne prioriteringskamp allerede mærkes: når 40 % af kommunebudgettet går til sundhed/omsorg (som i f.eks. Norge) og kun ~23 % til grundskoler, er det svært at udvide eller endda opretholde skoleudgifterne. I Finland er finansieringsansvaret for velfærd for nylig omlagt, så kommunerne fra 2023 ikke længere betaler for sundhed. Det kunne give luft til skoleområdet, men statens generelle tilskud er samtidig reduceret over tid – statens andel af kommunernes indtægter til uddannelse faldt fra ~31 % til kun ~22 % på ti år.

Danmark oplever lignende pres: Mange kommuner må spare på skoleområdet i disse år. Danmarks Lærerforening (DLF) har [påpeget](#), at stigende udgifter til specialundervisning presser økonomien i folkeskolen, og at en ny politisk folkeskoleaftale fra 2023 er “yderst mangelfuldt” finansieret. [Skoleøkonomisk Forum](#), der arbejder med hvordan vi i Danmark får skabt en bæredygtig model for folkeskolens økonomi, [problematiserer](#), på lige fod med NLS, de store forskelle i hvor mange midler, der bliver brugt pr. elev, et tal som i Danmark [varierer](#) mellem 63.631 og 133.801 kr.

3

Alle de nordiske lande står således med ambitiøse nationale uddannelsesmål, som kolliderer med en kommunal virkelighed præget af stor forskel i økonomi, arbejdskraftmangel (blandt andet lærermangel) og stigende velfærdskrav fra andre sektorer (fx ældreområdet), der, ifølge rapporten, vil kræve at kommunerne i fremtiden bruger flere ressourcer på sundhedsområdet.